

שופטים – גבולות ושאיפות

משפט: פ (ד) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה: (ה) ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרךך עתה שימה לנו מלך לשפוטנו ככל הגוים: (ו) וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפוטנו ויתפלל שמואל אל ה': פ (ז) ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אתך מאסו כי אתי מאסו ממלך עליהם:

7. אור החיים דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק יד ותמצא שה' הקפיד על ישראל כששאלו בימי שמואל לתת להם מלך (ש"א ח'), והענין קשה למה יקפיד ה' עליהם והלא לו יהיה שכונת ה' בפסוק זה לרשות ולא למצוה סוף סוף הרשות נתונה, וכפי מה שכתבנו יש מקום לה' להקפיד על הדבר כיון שצוה ה' עליהם לבל יאמרו לשום מלך ככל הגוים כמו שפירשנו ושאלו המלך ואמרו (ש"א ח' ה') לשפוטנו ככל הגוים לזה הקפיד ה', אבל אם היו שואלים להם מלך כרצוננו יתברך לא לכח ולגבורה כדרך הגוים היו מקיימין מצות עשה:

8. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כ עמוד ב וכן היה רבי יהודה אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומת, שנאמר ואמרת אשימה עלי מלך וגו'. תניא, רבי אליעזר אומר: זקנים שבדור - כהוגן שאלו, שנאמר תנה לנו מלך לשפוטנו, אבל עמי הארץ שבהן קלקלו, שנאמר והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו.

9. רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה א - ב שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה. מינוי מלך קודם למלחמת עמלק, שנאמר אותי שלח ה' למשחך למלך עתה לך והכיתה את עמלק, והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו', מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצה הקדוש ברוך הוא כששאלו מלך משמואל, לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו וגו'.

אם כבנים אם כעבדים
10. סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה היום הרת עולם. היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים. אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים. ואם כעבדים, עינינו לך תלויות עד שתחנונו. ותוציא לאור משפטנו, קדוש.

11. תהלים פרק קלא פסוק א - ג שיר המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובגפלאות ממני: (ב) אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו כגמל עלי נפשי: (ג) יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם:

12. מלבי"ם תהלים פרק קלא שיר המעלות, מבאר איך סומך בכל עניניו על ה', ה' לא גבה לבי גבהות הלב מציין שעובר הגבול בחפצו ותשוקותיו, בין בכמות בין באיכות למשל מי שחפץ להיות כאחד ממלאכי מרום עובר גבול התשוקה באיכות,

1. דברים (פרשת שופטים) פרק טז פסוק יח (יח) שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטריך ושפטו את העם משפט צדק: רש"י (יח) שופטים ושטרים - שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושטרים, הרודין את העם אחר מצותם. שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט:

2. דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק ח - יא (ח) כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לבין דין לדון ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו: (ט) ובאת אל הפהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשתי והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך: (יא) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל:

3. ספורנו דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק ח (ח) כי יפלא ממך. אף על פי שמניתם השופטים בכל עיר ועיר כדי שכל ב"ד ישפוט את עירו הנה בהולד ספק איך היה מפי השמועה לא ישפטוהו ב"ד של אותה העיר כפי מחשבתם אבל יהיה פסק דין כפי מחשבת רוב ב"ד הגדול וכן כשלא ירבו אלו על אלו:

4. רמב"ן דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק יא והצורך במצוה הזאת גדול מאד, כי התורה נתנה לנו בכתב, וידוע הוא שלא ישתנו הדעות בכל הדברים הנולדים, והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות. וחתך לנו הכתוב הדין, שנשמע לבית דין הגדול העומד לפני השם במקום אשר יבחר בכל מה שיאמרו לנו בפירוש התורה, בין שקבלו פירושו עד מפי עד ומשה מפי הגבורה, או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כוונתה, כי על הדעת שלהם הוא נותן (ס"א לנו) להם התורה, אפילו יהיה בעיניך כמחליף הימין בשמאל, וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח השם על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול.

5. דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק יד - טו (יד) כי תבא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך וירשיתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (יח) והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הפהנים הלויים: (יט) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלקיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם: (כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: ס

6. שמואל א פרק ח פסוק א - ז ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל: (ב) ויהי שם בנו הבכור יואל ושם משנהו אביה שפטים בבאר שבע: (ג) ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ויקחו שחד ויטו

לעשות לו דרך ואין ממחים בידו להרחיב לו סטרטיות ואין ממחים ביד

20. אור החיים דברים (פרשת שופטים) פרק יז פסוק יד
ונראה שכוונת הכותבים היא על זה הדרך לפי שיש במינוי המלך ב' גדרים, א' שיהיה המבטח בו להנהיג המלחמות בעוצם חכמתו ולצאת כגבור ביום קרב כסדר מלכי האומות, וזה הוא דבר שנאוי בעיני ה' כי סדר מלכי האומות לא ילכו בהם אחרי כשרון המעשה אלא אחרי תועליות החושיות הגם שלא ימצא בו דבר טוב מהמושכל, גם ישימו בו כסלם ותקותם ומן ה' יסור לבבם, וגדר ב' הוא לכבוד ולתפארת ישראל וכדי שה' יעשה בזכותו כדרך שהיה ה' מושיע ישראל ביד השופטים וביד מלכי ישראל הכשרים, וצא ולמד מדוד המלך וכו', ודבר זה הוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם.

21. למהלך האידאות ג
לעד לא ישכח מזכרונה אותו תור הזהב שבפריחת ימי שלמה, בבנין הבית הראשון, בהדר תפארת כבודו ועז החיים שהתגלה בו, בהבעת עושר האידיאה האלקית והלאומית המשולבות זו בזו בהתאמה הרמונית, "וקיימא סיהרא באשלמותא". אז באותה התקופה, הקצרה בכמותה והארוכה באיכותה, שאפה האידיאה הלאומית רוח חיים מלאים, כפי עצם טבעה וספוקה הפנימי, ותינק זיו הדרה מהרעיון האלקי הטהור. העשר הלאומי וחסן כבודו הוסיף יפעה ואמץ אל הרעיון האלקי, שממנו יצא אז בבהירותו התכן הלאומי, והמחשבה האלקית בצורתה הישראלית הועילה להשפיע חיי ענג, חיים של כבוד ורוממות רוח לכל הגוי כולו, ויתרומם על במתי השירה החיה האלקית ועל מרומי פאר החיים, הדר הגדולה הלאומית וזיו האהבה הטהורה והרעננה. "לא היה העולם כלו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים.

22. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ט עמוד א
אמר רבי פרך אמר רבי יוחנן: אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, והיו דואגים ואומרים: שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה, יצתה בת קול ואמרה להם: כולכם מזומנים לחיי העולם הבא. מאי דרוש? אמרו: קל וחומר; ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם, וקרנן יחיד - דוחה שבת, דאיסור סקילה, מקדש, דקדושתו קדושת עולם, וקרנן צבור, ויום הכפורים דענוש כרת - לא כל שכן?

23. אורות ישראל פרק ז
אין המדינה האושר העליון של האדם. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה, שנשארו המוני האידיאות, שהן עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה. מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהיותה תוכן האידיאלי היותר עליון שהוא באמת האושר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בסולם האושר, ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון. אמת, שאושר נשגב זה צריך הוא לביאור ארוך כדי להעלות אורו בימי חושך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול.

מי שחפץ שיהיה לו גבורה מופלגת יותר מן הגבול עובר גבול התשוקה בכמות, ולא רמו עיני רום עינים מציין העובר הגבול בשכל העיוני, אם יחשוב שהשגתו היא בלתי מוגבלת ושופט בשכלו בעינים האלקיים שהם למעלה משכל האדם... אם לא, ר"ל שנדמה בכל ענינו כגמול מחלב שכמו שהגמול משים כל בטחונו על אמו שהיא תכלכלה ותנהגהו, כן שויתי נפשי כגמול עלי אמו שבטחתי רק על ה' החונן דעת בעינים העיונים והמנהלני בעינים המעשים וכמו שהגמול אינו סומך על עצמו מאומה ויודע כי קצר כחו מעשות דבר, כן כגמול עלי נפשי שמדעתי שאני בפ"ע רפה ידים וחסר כח.... יחל ישראל אל ה' שהוא המורה והמנהיג אותם כאם את ילדיה, ולא כגמול שאינו מצפה לאמו רק בקטנותו, כי ישראל יחלו לו מעתה ועד עולם:

13. אדר היקר עמוד קמה מאמר עבודת אלוקים
אם יהיה אדם במעלה כזאת שכוחותיו המוסריים והמדעיים הנם מפותחים בו כראוי לפי ערכו ודורו, ודעת הא-להים שבקרבו עומדת על מצב נמוך, אז מוכרח הדבר שימצא בקרבו ניגוד עצום לכל המושג של עבודת א-להים.

14. דברים (פרשת ואתחנן) פרק ד פסוק א - ט
ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר ה' אלקי אבותיכם נתן לכם: (ב) לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם... ושמרתם ועשיתם פי הוא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה: ... (ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך:

15. רש"י דברים (פרשת ואתחנן) פרק ד פסוק ט
(ט) רק השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים - אז כשלא תשכחו אותם ותעשושם על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים:

16. אדר היקר שם
ואין שום תרופה לזה כי אם לרומם שם ה' בקרבו ברוממות פנימית... הבו גודל לא-להינו.

17. דברים (פרשת שופטים) פרק טז פסוק יח
(יח) שפטים ושטרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק:

18. שפת אמת דברים פרשת שופטים שנה תרלא
אא"ז מו"ר ז"ל פי' פ' שופטים כו' אשר ה"א נותן כו'. שידע כל אדם כי כל מה שנפתח לו מעט שער כ"א לפום שיעורין דליבי' הכל אשר ה' נותן כו' ע"ש. וגם הפי' כפשוטו להיות שופט ושטר משגיח על כל הרגשה מפתחת הרצון והחשק שבלב. שזה נק' שער ופתח בפנימיות האדם יהי' רק לה' בלבד. ושלא להיות ברגילות תוך הטבע רק בישוב הדעת. והאמת כי כפי הישוב הדעת והידיעה שהוא רק ממנו ית'. כמו כן זוכה להיות נפתח לו השער

19. ספרי דברים פרשת שופטים פסוקא קסא
לפי שמצינו ששם הדיוט למלך בדברי תורה ישוה לו בדברים אחרים תלמוד לומר לשמור את כל דברי התורה הזאת, לדברי תורה שוה לו ואין שוה לו לדברים אחרים מיכן אמרו מלך פורץ

סיכום:

השופטים והשוטרים יושבים בשערים כדי לשמור על הגבולות ההלכתיים המלך לעומת זאת בא לרומם את השאיפות. אדם צריך לדעת לשלב בין שמירת הגבולות לבין רוממות השאיפות. אי אפשר לשאוף שאיפות נכונות מבלי שיודעים לשמור על הגבולות. הדבר נכון הן בפרט והן בכלל.

